

BALÁZS GÉZA
A néma falu

Falusi pihenésre hívják a városi ismerősöket az Aggteleki-hegység egyik eldugott településére. Tiszta levegő, csönd, nyugalom. Pompásan felújított régi ámbitusos parasztház, udvarán csodának számító, négyfunkciós, egyszerre kemence, tűzhely, füstölő és grillező, egykéményes kerti tűzhely. Készül a kenyérlángos, a kemencében főtt húsleves, a székelykáposzta, a rántott nyúl, a petrezselymes krumpoli. Étvágygerjesztő után falatozás a friss levegőn, koccintgatás, történetek a faluról, mely a hőségben némán öleli körül a városi társaságot.

Jó, egyben nyomasztó itt a csönd. Reggel nem ébreszt kakasszó. A faluban alig akad csirke és kakas, disznó és tehén még annyira se. Bár itt a közelben még kísérletezik Józsi bácsi tehenekkel, de a tejet nem tudja eladni, a húsát is csak a szlovákok veszik meg, majd feldolgozva visszahozzák. Nem csak a tejjel és a hússal van gondja. A harmadik szomszéd, visszatelepült városi, aláírásgyűjtésbe kezdett, mert hogy a tehenekre jönnek a legyek. A földet kevesen művelik, a szőlők elgazosodtak, a karókat eltüzelték. A földek nagy része soha nem látott városiak birtokában van. Még a kilencvenes években a kocsmában nekik adogatták el a falusiak a kárpótlási jegyeket. Állítólag azért veszik föl az állami támogatást, hogy ugaron tartsák a földet. A kiskerteteket alig művelik. „A barcikai Tescóban olcsóbb.”

A falu kihalt. „Mit csinálnak az emberek egész nap?” – kérdezi a városi a rántott nyulat rágcsálva. „Nézik a tévét, és várják a segélyosztást.”

Mindenki munkanélküli vagy nyugdíjas. „Mire lenne leginkább szükség a faluban?” Munkára, felelik, szociális üzemekre, ahová az emberek elmehetnek dolgozni. Nemrégiben Edelényben varroda nyílt, négyszer jöttek el a faluba munkaerőt toborozni, de nem ment senki. „Majd fogunk buszozni hajnalban Edelénybe.” A szomszéd fiú elment Németországba munka után, de két hét múlva visszajött. Ezer forintos órabérért sem hajlandó senki rendbetenni a kertet. „Négy meggyfa termését kínáltuk a kocsmában üldögélő munkanélkülieknek: szedjék le, a fele az övék, senki nem jött. A ház felújításához Jászberényből hívtunk kőműveseket, akik reggel 6-kor kezdték a munkát. A faluban megszólták őket: ki az a marha, aki reggel 6-kor kezd munkához?”

A fagyaltnál tartanak. Autó fordul az éppen most csatornázott, ezért kicsit buckás utcába. Hangszórón hirdeti, hogy megérkezett a friss zöldség. A városi tréfának szánja: „Virágot is árulnak?” Persze, virág is kapható. Ahogy fogy a bor, sorban jönnek a dudáló autók: friss kenyér, gázpalack, krumpoli, mozgó süti. Néha vietnami halat is hoznak. Lemegy a nap, a szomszédban felsívít a fűnyíró. Amikor szünetel, hallani, hogy a másik szomszédban dörömböl a lakodalmas zene.

Séta a faluban. Ez itt a bolt. Nehogy azt gondolja valaki, hogy hatkor nyit, ez csak fél nyolckor. Előtte senki nem kel fel a faluban. A városi ember napilapot venne. Szombaton nincs posta. Egyébként sincs napilap, esetleg Kiskegyed. A szomszéd faluban még posta sincs, nemhogy újság. Harminc kilométeres körzetben nem kapható napilap. Mi épült itt az utóbbi években? Semmi. Két mozgássérült parkoló, valami támogatásból. Egy mozgássérült van, persze kocsija nincs.

A legyek pimaszkodnak, rászállnak a maradékra. „Ne gyűjtsünk aláírást a tehenek ellen?”

Azt mondták, hogy a rendszerváltás egy-két év, a gazdasági rendszerváltás egy-két évtized, a kulturális-szellemi rendszerváltás legalább egy emberöltő. Legalább egy emberöltő. De ki gondolta volna, hogy visszafelé?

A záhonyi fordulat

A fiú 1956-ban kivándorolt szülők gyermeke. Svájcban született, ott járt iskolába, egy bankban dolgozik, szépen, bár kis akcentussal beszél a magyar nyelvet. Egyedül él, jól keres. Egyszer szülei magukkal hozták Magyarországra. Fölfedezte, hogy vannak ebben az országban távoli rokonai, ismerősei. Az ismerősök meghívták egy Tisza-túrra. Nagy bátorságnak tűnt az elkényeztetett fiút a meglehetősen nomád körülmények közé elhívni. A Tisza-túra ugyanis maga a „vadregény”: erőpróba a természettel, némi nomád életmód, olykor lemondva a melegvízről, a nyugalmas alvásról.

A fiú jól érezte magát. Az út végén azt mondta, hogy máskor is jön. És jött következő alkalommal is. A Tiszán evezve, az esti táborüzeknél most már kifejtette, hogy itt megérzett, megtalált valamit, ami nagyon hiányzott neki. Nehéz szavakba öltetni. Feloldódott, kezdett barátságokat kötni.

A harmadik túráján történt, hogy a hosszú egyes szakaszok napján, Záhony felé közeledve az egyik pesti túratárs azt mondta, hogy a híd után, a bójánál, a hármashatárral szemben várják a barátai. Kikötnek ott egy órára, kicsit beszélgetnek, koccintanak, s csak utána mennek tovább.

A svájci fiú is velük tartott.

A bójához közeledve nagy sürgés-forgásnak voltak tanúi. Egy csapat készítette elő az agyagos lejárót, egy másik csapat fenn állt a parton, színes ruhákban, fényképezőgépekkel, pálinkákkal, mintha Kolumbuszék vagy maga Marco Polo érkezett volna. Persze, szinte mindegyik hajóson „póló” volt. Ha nem is Marco...

Csak egy kis időre állnánk meg, szabadkoztak, de nem volt menekvés. El kell menniük a közeli bungi-ba, ahol egy kis vendégség várta őket.

A vendégség nagyon szép magyar szó. Benne vannak a vendéglátók, azok, akiket vendégül látnak, együttesen a vendégsereg, no és a lakoma. S ha már magyar vendégség, akkor természetesen gulyásleves, ha Tisza-mente, akkor sokféle hal, és pálinka, és ukrán sör, és különféle konyakok... És találkozás kisvárdai, záhonyi, tuzséri ismerősökkel, gyerekekkel és nyugdíjasokkal, a Tisza-könyök kulturális életének szervezőivel, beszélgetés, anekdotázás, fényképezkedés. Közben elkomorult az idő: felhősödött és cseperegni kezdett az eső, s felhős gondolatok is előjöttek: csökkenő

gyermeklétszám, bezárásra ítélt iskolák, művelődési házak, felszámolt üzemek, elbocsátások, munkanélküliség. A vidám vendéglátó csapatban is vannak munkanélküliek, akiknek okuk lenne az elkeseredésre.

De hamarosan menni kellett, mert esőre állt az idő, és estére még Tuzséra kellett érni.

A fiú, az '56-ban kivándorolt szülők gyermeke semmit sem értett. Kik ezek az emberek? Családtagként fogadták? Hiszen nem is ismerik. Ez a híres magyar vendéglátás?

Egy napra rá már utazott haza Svájcba. Egy hónappal később egy kisebb baleset érte, ettől kiborult, nem dolgozik, kezelésre jár. Akik közelebbről ismerik, azt mondják, hogy a magyarországi út hatására megbolydult benne valami. Megérezett, megtalált valamit, ami kifordította eddigi kényelmes, nyugodt életéből. Leginkább az rázta meg, hogy mindaz, ami számára és a nyugati világ számára félelmetes, a jóléti javak elvesztése, a lecsúszás, a szegénység, a munkanélküliség ott van Európa határán, elérhető közelségben. És ezek az emberek nem félnek, hanem évszázados tapasztalatból, hagyományból táplálkozva dolgoznak, cselekednek, nem adják föl, és nem panaszkodnak, és nem várják ölbetett kézzel, hogy a Jóisten, Európa, a kormányok a segítségükre legyenek.

A fiú most nem ért semmit. De eljön jövőre is a Tisza-túrára. Ha képes lesz összeszedni magát.

ZSILLE GÁBOR *Újra csak költő*

*Úgy lennék megint költő,
a szavak megszállott szerelmese,
kinek joga van elnevezni a dolgokat –
a létezőket és kitaláltakat.*

*Úgy lennék újra csak költő,
a hold ámokfutó kocsisa
egy ismeretlen törvényű tájon,
ahol a tárgyak felülete tükörsima,
a dombtetőkön fény, és a kerekre csiszolt
lencséken át a tények pórusaikat látni.*

*Igen, kimérten lélegző pórusaikkal
ott feltáruznak mind a tények,
áttételek nélkül, és rend van,
ujjbegyem nem sebz fel egy papírlap,
testem nem nyeli el egy kráter.*

*Úgy lennék újra csak költő,
a hold ámokfutó kocsisa
egy fullasztó ösvényen, a tű fokán,
a túlélés tucatnyi módszerével
ebben a reménytelenül furcsa országban,
ezen a reménytelenül furcsa nyelven.*